СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА"

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 5-го МАЯ 1898. | Число 18.

Календарь.

МАЙ.		
5	Ч.	† Георгія вм., Александры
6	П.	Савы муч.
7	С.	Марка еванг.
8	Н.	4. РАЗСЛАБЛ. Василія муч.
9	П.	Симеона священом.
10	В.	Ясона, Максима
11	С.	9 муч. въ Киз. (Перепелов.)

Змѣстъ.

УВАГА.

Хотячѝ приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

Mr. George Chylak
OLYPHANT, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою.

Rev. John Ardan
P. O. Box 418
OLYPHANT, PA.

ЗЪ ПОЛЯ БИТВЫ.

КАНОНЫ УЖЕ ГУЧАТЬ.

Американцѣ бють Ишпанцѣвъ, анѣ имъ дыхати не дають.

ИШПАНСКА ФЛОТА НА АЗІЯТИЦКИХЪ ВОДАХЪ ЦѢЛКОМЪ РОЗБИТА.

До сего часу малисьмо все еще яку-таку надѣю, що Америка зъ Ишпаніею погодять ся, та не прійде до розливу крови, але надѣя завела насъ. Американцѣ не жартують, а таки добре забрали ся до Ишпанцѣвъ. Дармо тѝ послѣднѝ, коли выповѣджено собѣ вôйну, насмѣвали ся зъ американьскои флоты, та называли американьскѝ шифы нездарными черепами, а американьскихъ морякôвъ зберанною або голотою; але тотѝ имъ теперь такѝ мацьки высвѣтили, що ся имъ буде памятати до судного дня.

То все стало ся минувшои недѣлѣ, раненько, геть далеко ажь въ Азіи, при островахъ Филиппиньскихъ, котрѝ до сего часу належали до Ишпаніи. Тамъ Ишпанія мала до якихъ десять своихъ шифôвъ, котрѝ пильнували тыхъ островôвъ, а до того еще находить ся на берегу єдного острова окрутный фестунґъ, заразъ коло мѣста Манилли. Тамъ то заѣхала, въ недѣлю о свитѣ, наша американьска фльота, складаюча ся зъ 6 шифôвъ, пôдъ командою славного адмирала Дюи. Ишпанцѣ привитали ихъ страшнымъ огнемъ, такъ изъ шифôвъ, якъ и зъ фестунґу, такъ, що адмиралъ Дюи мусѣвъ зъ початку цофати ся. Ей, але якъ обудила ся въ Американцяхъ завзята натура, якъ вамъ не вдарять напередъ, якъ не почнуть гаратати, ажь небо червоне було. Пишуть, що такого файту, якъ вôйны вôйнами, еще не було, и ишпаньску флоту рознесли пôдъ пару годинами, анѣ по нѣй слѣду не остало. Два великѝ шифы пôйшли зъ вояками пôдъ воду, о мало що и самъ адмиралъ, котрый зво ся Монтейо, не пострадавъ житя, а решта все подѣравлене и понищене. Кажуть, що Ишпанцѣ сами затопили 3 шифы, щобъ не достали ся въ руки неприятеля.

Коли адмиралъ Дюи упоравъ ся зъ ишпаньскою фльотою, завернувъ назадъ, щобъ выпочити — а було и по чимъ — набрати вугля, та и раненыхъ, котрыхъ при такимъ файтѣ не мало назберало ся, вôдвезти въ беспечне мѣсце, до лазаретôвъ.

То була перша битва въ тôй вôйнѣ, зъ котрои Американцѣ вышли побѣдоносно.

Коли се пишемо, телеграмы доносять, що адмиралъ Дюи, по вôдпочинку, забираесь дальше до бомбардуваня мѣста Манилли, зъ котрымъ думае покôнчити скоро, бо вже єму флота ишпаньска не буде перешкаджати. По здобутю Манилли, островы Филиппинскѝ перестануть больше належати до Ишпаніи, а Ишпанія стратить уже цѣлкомъ свое значѣне на азіятицкихъ водахъ.

Адмиралъ Дюи зробивъ свое, а теперь приходить черга на другу флоту, що обступила Кубу. До сего часу полапала она щось 14 меншихъ и бôльшихъ ишпанскихъ гандльовыхъ кораблѣвъ, тай пробувала стрѣляти на фестунґъ Matanzas, здаєт ся, для переконаня, якій вôнъ твердый, тай чи вояки добре знають цѣлити. По 300 выстрѣлахъ фестунгъ правѣ знищено и на тôмъ скôнчило ся. До поважнѣйшои битвы еще не прійшло, бо нема зъ кимъ бити ся, бо ишпанска флота еще десь въ старôмъ краю. Якось не спѣшить ся єй до Америки, а некотрѝ навѣть кажуть, що потаемки мае впростъ на Ню Йоркъ ударити и т. и. Ано будемо видѣли може неодовга, тай що буде напишемо на другій разъ.

Президентъ McKinley выдавъ вôдозву до обывателѣвъ Сполученыхъ Державъ, щобъ вербували ся на охотникôвъ до вôйны, бо потреба що найменше 80.000 войска. До сего часу звербовалось уже бôльше якъ на разѣ потреба, а межи нимисуть и нашѝ братя Славяне, Поляки и Словаки и ждуть, щобъ ихъ лишь скоро провадити на Кубу, — така охота до битки!

Въ самъ часъ, коли уже газета наша мала ити до друку, телеграмы доносять, що мѣсто Манилу уже бомбардуе американска флота, и що въ Мадритѣ, головнôмъ мѣстѣ Ишпаніи, де мешкае королева, заносить ся на революцію.

Але ся людска кровця, а не знати за що и по що! Чи-жь не могло бы инакше бути?

REAR ADMIRAL DEWEY. ADMIRAL SAMPSON.

КОМЕНДАНТЫ НАШОИ АМЕРИКАНСКОИ ФЛОТЫ.

Адмиралъ Дюи, щото розбивъ ишпанску флоту на азіятицкихъ водахъ, и адмиралъ Самсонъ, котрый находить ся зô своими шифами на водахъ кубаньскихъ.

СКАЖѢМЪ СОБѢ РАЗЪ УСЮ ПРАВДУ ВЪ ОЧИ!

II.

Вже то я кажу, що нема нѣчо на свѣтѣ такъ страшного и небезпечного якъ те, про що не мае ся найменчого понятя або чого не бачилось. Ось примѣромъ дѣтина хоче йти до городу зъ другими дѣтьми бавитись, та печалива мати не знаючи чи ставъ замерзлый, чи нѣ, боѣть ся еѣ пустити, та якъ доконче хоче дѣтину пустити побавитись то якъ розумна мати, пôде въ городъ и переконаесь, чи нема жадного небеспеченьства. Такъ само було колись изъ нами якъ ще мы були малыми дѣтьми. Мы боялись выйти за порôгъ въ ночи, бо въ темнотѣ, въ кождôмъ кутику гадали стрѣнутись зъ якимсь упирищемъ. Мы боялись, бо не знали того, що оно тамъ есть, а не хотѣли чи радше боялись выйти и переконати ся чи поправдѣ той таемничій лопôть въ сѣняхъ або передъ хатою походить вôдъ упира чи нѣ.

Правда, що звычайно старшѝ держали насъ въ тôмъ постраху, бо имъ було зъ тымъ выгôдно. Ось деколи дѣтина забагне чогось, то старшѝ, щобъ не розводитись довго, зацитькали дѣтину однымъ страшнымъ словомъ: „бобакъ" або „коминяръ йде" и справа скôнчена.

Та такими упирами страшили насъ колись, коли въ насъ ще розуму не було и мы нынѣ смѣемось зъ того нашого дитинячого розуму, неможучи собѣ пояснити, якъ можна було лякатись якихсь тамъ упирôвъ. Та то вже зъ дѣтьми справа и оно дасть ся простити, але якъ старѝ старыхъ пуджають чимсь подôбнымъ то ту вже и край. А то навѣть не такимъ простымь упиромъ, що мае одну голову и одно око, а таки стугсловымъ потворищемъ. Ну дивѣть чи не страшна бестія: „Польско-рушіньско--вікраиньско-радикально-анархістично-соціялістично-атеістично--фонетична „Свобода!" — Бррь!... Святый ангеле хранителю и всѣ святѝ, умилосердѣть ся надôмною и не запропащуйте моеи грѣшнои душѣ!

Морозъ перейшовъ мене вôдъ стôпъ до головы. Вся вина за мôй перестрахъ спадае на „А. Р. Вѣстникъ", „Пр. А. Вѣстникъ", а по части и „Свѣтъ."

Дежь дѣлась у васъ совѣсть п. редакторы, щобъ для здавленя живого слова, свободы, поступу вынайти такѝ рôжнороднѝ мікстурки и забаландати ихъ въ однôмъ горшку, щобъ зъ того выросло таке потворище? А оно все буде выходити такимъ поганымъ и страшнымъ, если вы не будете розбирати хемічно кождои складовои части того потворища. А задайте собѣ коли труду и тогдѣ переконаетесь про свôй дитячій розумъ.

Я навѣть самъ, якъ збѣгне менѣ коли хвилька вôльного часу, поясню вамъ поодинокѝ складовѝ части тои бестіи, а поки що обмежусь на поставленѝ намъ закиды безвѣрія и некультурности.

Не вôдъ нынѣ вы торочите заодно, що нарôдъ треба просвѣщати на пôдставахъ христіяньскои науки, бо коли народови вôдбересь вѣру то тогдѣ все пропало. И питаюсь я людей добрыхъ, а найбôльше редакторôвъ „А. Р. Вѣстника", „Пр. А. Вѣстника" и „Свѣта": коли-жь то мы вчили людей не вѣрити въ Бога? Коли мы людей пôдюджували покинути науку Христа, а входитись безвѣря? Але я васъ понимаю панове, зъ якои причины дôйшли вы до подôбныхъ заключень. — Мы деколи беремо въ оборону рускій робучій людъ передъ вами, щобъ вы за богато не навчили его тобъто, щобъ вы нашихъ людей не довели до того стану, щобъ вôнъ знявъ зъ себе послѣдну сорочку и передавъ вамъ еѣ зъ глубокою покорою. Ось и ту вы берете за одно себе зъ христіяньскою релігією тай кажете: хто противъ васъ, той противъ Бога. А оно знову не такъ йде. Христова наука якъ разъ вчить противно. Она приказуе приголубити „менчого брата", каже его притягнути до себе и навчити, показати якъ красше жити на свѣтѣ, а нѣколи не радить уважати другого чоловѣка выключно за дôйну корову. А вже-жь, що и мы священники и мы беремъ грошѣ вôдъ свого народа, бо инакше и годѣ намъ жити въ сучаснôмъ, суспôльнôмъ устрою, та про насъ нѣхто не розказуе цѣкавыхъ історій. Ту не хочу я кинути каменемъ на всѣхъ угро-рускихъ священникôвъ та тѝ, що суть ту въ Америцѣ знають ажь надто добре, про кого бесѣда. И тѝ священники мають такого речника, якъ Ю. Жаткович, котрый для кусника хлѣба, торочить людямъ небылицѣ про насъ.

И чи-жь пôсля того се мае бути христіяньствомъ? Се мае бути та релігія, котрои учити мы повиннѝ людей? Чи-жь христіяньство пôсля васъ мае бути тымъ, що вдаришь въ лице „менчого брата", а опôсля клякаешь передъ образомъ и молишь ся о прощене грѣ-

(Продовжене на другой сторонѣ).

ЛИСТЫ ЗЪ БРАЗИЛІИ.

ТЕОДОРА ПОТОЦКОГО

зъ рускои кольоніи
РІО КЛЯРО въ ПАРАНѢ.

Въ минувшôмъ роцѣ помѣстили мы въ нашôй „Свободѣ" вôдозву до бразилійскихъ Русинôвъ, щобъ они тамъ орґанізовались, а также щобъ писали вѣсти изъ своихъ кольоній про свою долю, чому выйшли зъ рôдного краю, якъ тамъ жіють и т. д. Тогдѣ также выслали львôвскѝ Русины спору пачку книжокъ для рускои читальнѣ въ Ріо Кляро. Наша „Свобода" йде до Параны вже вôдъ двохъ лѣтъ. — Теперь одержалисьмо обширну допись зъ Ріо Кляро вôдъ Теодора Потоцкого. Вôнъ писавъ еѣ ще въ вересни, а докôнчивъ 29. грудня 1897 р., надавъ на почту 21. лютого с. р., а она зайшла до Львова 4. цвѣтня до Ставропигійскои книгарнѣ разомъ зъ подякою „Просвѣтѣ" и „Обществу Качковского" за книжки. Допись ту мѣстимо и дякуемо п. Потоцкому, що такъ докладно всьо описуе, тай просимо о дальшѝ вѣсти до „Свободы." — Редакція.

Ріо Кляро, въ вересни 1897 р.

Дорогѝ Братя Русины Американьскѝ!

Пишу я до васъ зъ великою охотою. Дуже мене то тѣшить, що вы менѣ газету посылаете, и не тôлько мене, але всѣхъ Русинôвъ, котрѝ тотѝ газеты читають; много людей ихъ читае, а ще бôльше слухають въ нашôй рускôй читальни, котру мы заложили въ Ріо Кляро, дня 25. липня 1897 р., въ домѣ тôмъ, котрый мы збудовали для свого священника (о. Н. Роздольского) близько церкви. Той дôмъ досыть великій, въ котрôмъ теперь заложила ся руска школа для нашихъ дѣтей. На початокъ учить ся вже 40 дѣтей найблизшихъ сусѣдôвъ, и що разъ больше дѣтей приходить. Той дôмъ коштуе 1000 мілѣвъ (мільрейсôвъ. Ред.) сама робота, бо дерево свое. Але ще не помальованый, лишь помешкане для священника мальоване бѣлою фарбою, а два покои: школа и читальня, ще нѣ. Нема грошей защо кôнчити, бо ту за грошѣ дуже трудно, хоть бы було що на грошѣ продати, та нема кому, бо вôдъ насъ колѣя дуже далеко (доперва доведена до мѣсточка Palmeira о кôльканайцять миль. Ред.) и борше не буде якъ за два роки и то не знати. Якъ не пôйде на заробокъ до колѣѣ, або де до Бразиліянина до гервы (збираня гербаты. Ред.), то нема вôдки грошей взяти, хиба часомъ Поляки зъ „мѣсточка" Кляро (ремѣсники. Ред.) приѣдуть, купують фасолю, або кукурудзу, жито, гречку, отъ такъ що ся трафить, то хиба лишь выстарчить на сôль та на нафту, а на що инше то треба пôйти десь дальше заробити (неразъ и кôлькадесять миль. Ред.)

Мы сходимо ся до читальнѣ въ недѣлю по Службѣ Божôй, а дѣти ходять до школы кождого дня до полудня. Професора еще не маемо, бо не маемо звôдки ще заплатити, але давъ намъ Богъ такого священника, що вчать нашѝ дѣти безъ жаднои платнѣ, бо они видять нашѝ недостатки. Въ тôмъ роцѣ великѝ для насъ тягарѣ, бо то ще лише два лѣта минули, якъ мы прибули на Ріо Кляро, а мы въ тôмъ роцѣ побудували церкву и резиденцію для священника, то-жь мѣркуйте, чи то не тягаръ для такихъ бѣдныхъ еміґрантôвъ? Якъ мы ту приѣхали, то ту були тôлько лѣсы та горы, що не було де ногою разъ поступити (высочина Параны переважно гориста. Ред.), але теперь вже выглядае 5-та кольонія подôбна на село: по обохъ бокахъ дороги стоять рядами хаты деревлянѝ (по 250 метрôвъ вôдъ себе. Ред.), а на серединѣ кольоніи, на горѣ (на 15 н-рѣ 5-ои лініи) стоить наша церква руска, величная, на цѣлу Бразилію лишь одна руска церковь величае ся, бо другои нѣгде нема въ Бразиліи (въ лютôмъ 1898 поставили Русины другу церковь на величезнôй рускôй кольоніи Прудентополісъ, де осѣло 6.000 Русинôвъ вкупѣ и де е священникомъ о. Кизима. Ред.), а коло неѣ дзвôниця и великій дôмъ: резиденція, школа и помешкане и читальня, всьо разомъ пôдъ однымъ дахомъ. Слава руска нѣгде не загибае, куды ся Русины повернуть. Поляки на сусѣднôй кольоніи Ріо Кляро (коло центра сѣти кольоній Ріо Кляро. Ред.) вже по 7 лѣтъ, а ще не мають костела, но маленьку капличку, таку якъ нашь бѣдный Русинъ хату, а мы Русины готовѝ ще знову до двохъ лѣтъ — якъ дожіемо — другу церкву збудувати (на слѣдуючôй улици. Русины займають ту 6 улицъ, т. е. т. зв. руске Кляро, о три милѣ вôдъ польского Кляро. Ред.) Кобы мы ся всѣ Русины купы тримали, але е ту и такѝ Русины, що вôнъ день Русинъ, а 5 день Полякъ въ тыжни.

Деякѝ не пильнують церкви и читальнѣ, але ихъ не богато такихъ перекôнчикôвъ. Скарги ихъ на священника не правдивѝ. О. Роздольскій людей не здирае, бере мало, бо знае, що ту початокъ для кольоніста дуже тяжкій, а продаги нема кому що, бо то саме кождый мае на кольоніи, а о заробки тяжко. Нашь священникъ дуже дбае о то, щобы Русины разомъ тримали ся и не цурали ся своеи рôднои мовы и вѣры рускои. Ихъ за то не люблять Поляки. Дѣти нашѝ учать отець духовный дуже добре и то лише по руски тай рахункôвъ и по бразилійски, бо ту намъ потрѣбно и бразилійскои мовы научити ся, але своеи рускои не покинемо нѣколи. Бразиліяне дуже радѝ нашимъ людямъ и завсе до церкви приходять, то треба вмѣти зъ ними розмовити ся, бо они всѣ не можуть научити ся, а часто приѣздять до насъ. Дивлять ся, якъ нашѝ люде роблять на шакрахъ, дуже имъ подобае ся и они хотѣли бы такъ потрафити.*) Котрѝ близько мешкають, то уже потрафляють сѣяти жито, садити картофлю и по нашому, по руски потрафляють уже говорити, а декотрѝ далеко мешкають, то ще нѣчого не знають. Зъ початку, якъ прійшли, то якъ нашѝ люде давали имъ хлѣба, то они не хотѣли брати, бо не знали що то есть, а теперь то не знати що дали бы за хлѣбъ. За то нашихъ людей люблять,

*) Тѝ нечисленны Бразилійцѣ, кабоклѣ, лѣсовики, не знають рôльництва. Пасуть худобу, таку дику якъ и они сами, або збирають и вывозять „герву" (гербату). Лише садять трохи коло своеи буды кукурудзы, бататôвъ и мандіоки. До тяжкои рôльничои працѣ они впрочѣмъ и не здôбни. Се переважно мѣшанцѣ Португезôвъ зъ Индіянами. Господарства молочного не знали, а коровы ихъ дики. Властитель тамъ властиво полюе на свою худобу; мясо сушить и продае яко „харqйе" (шарки). — Ред.

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю....... 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
То „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовженє зо стороны першои)

ха, а що бôльше сесю комедію повтаряешь безъустанно?

Такима христіянами мы не є, и если то зве ся безвѣріемъ, то мы безвѣры. Вчимо того безвѣря и вчити будемо. А що до просвѣты чи культуры то мы уважаемо собѣ такъ, що не жиемо анѣ на мѣсячку анѣ на жадной иншой планетѣ, а лишь на земли, що вразъ зъ мѣсячкомъ обертає ся вокругъ сонця. На той земли жиють люде вченй, менче вченй и зовсѣмъ темни. И тй вченй люде дивять ся на те жите людей и бачать, що оно не добре, якъ такъ люде неразъ гинуть зъ голоду, хочь бы и хотѣли працювати и тй вченй люде беручи на розвагу те жите, выводять науки, котрй приноровленй до людского жития дали-бъ бѣдакамъ красшу долю. Адже-жь въ тôмъ нѣчо страшного помочи своему ближньому, помочи ему просвѣтити ся и накормити ся. А якъ се буде то и менче грѣха буде. И тй люде вченй, творять розличнй теоріи, котрй стають упирами для дѣтей такихъ, якъ нашй просвѣтителѣ въ родѣ „А. Р. Вѣстника“ и имъ подôбныхъ. Я тыхъ теорій не розумѣю такъ, якъ вы панове. я жадной теоріи не лякаюсь, бо я не дѣтина, але, якъ зъ розвагою чоловѣкъ, пытаю ся по прочитаню чи выслуханю, чи оно має яку рацію або пôдставу, чи нѣ. Якъ такъ — то пріймаю єѣ, а нѣ — то вôдкидаю. Скôнчена парада. По що вышукувати упира и лякати себе и другихъ не потрѣбно — шкода нервôвъ.

Такъ, панове просвѣтителѣ! Мусимо приняти роботу народну на реальныхъ основахъ, мусимо вглубитись въ сучаснй вôдносины, мусимо чимало вчитись самй и ажь опôсля, перегризли те все, взятись до просвѣты руского народа на взôръ иншихъ просвѣченыхъ народôвъ, а „общими справами“, „пôдбѣганемъ пôдъ крыла хочь бы хиньского царя“, не то россійского, страшенемъ такими потворами, якъ выжь згадаными не то, що не поможемъ народови, а ще себе пôдоймемо на посмѣховиско. Чейже-жь пора бути интелігентными людьми.

А ще одно на закôнчене. Мы пôднесли проектъ заснованя просвѣтного товариства. Оно увôйде въ жите, лишь часу намъ дайте, та вы сейчасъ вôдгукнулись, щобъ мы спôльно се завели.

А я вамъ кажу такъ: нѣколи не бути приятелями огневи и водѣ. Добре, хочете згоды, ходѣть до насъ, а нѣ, вы собѣ спдѣть, а мы мимо того тягнути будемо до себе робучій людъ, для котрого добра вôддались мы служити.

Стефанъ Макаръ.

Дрôбный фейлєтонъ.

(О. Пр. Товтъ головный референтъ консисторіи православнои въ справахъ уніяцкои церкви въ Америцѣ и знатокъ малорускои літературы. — О. Гр. Грушка просвѣтитель руского народа въ Америцѣ на почвѣ россійского—урядового православія).

Щось на 4 лôктѣ расписавъ ся о. пр. А. Товтъ зъ нагоды моихъ гадокъ, высказаныхъ въ попереднôмъ „дрôбнôмъ фейлетонѣ.“ Та се и не дивно, що о. протоєрей такъ богато любить писати — та его практика звѣсна вже не вôдъ нынѣ. Бувало, якъ ще православнй не мали своп часописа въ Америцѣ, то о. Товтъ писавъ фунтовй листы и посылавъ на „express“ адресатамъ, бо почтовою дорогою боявъ ся. Такихъ историчныхъ документôвъ можь бы назбирати на томы по Америцѣ, особливо помѣжь бувшими его близькими уніяцкими приятелями. Розумѣє ся, ту літературу треба почислити до мадярскои исторіи літературы, бо она въ тôмъ языцѣ въ своимъ часѣ появляла ся. Коли-жь однакъ надули православнй св. Синодъ и вôнъ выасиґновавъ великй сумы на выдаване „П. А. Вѣстника“, котрый на превеликій жаль о. Товта не дôставъ ся пôдъ его редакцію (хоть вôнъ вже бувъ собѣ и друкаря замовивъ), погодивши ся зъ тою гадкою, що треба стати бодай корреспондентомъ тои газеты, заповнюе теперь шпальты тои газеты полемічными дописями, а якъ спеціялістъ нашихъ церковныхъ вôдносинъ, говорить при кождôй нагодѣ про тй вôдносины. Та нема лекшои и дурнѣйшои темы, якъ балакати про церковно-рускй вôдносины въ Америцѣ. Кôлька моихъ замѣтокъ послужило о. Товтови за тему и вôнъ росписавъ ся per longum et latum ажь въ двохъ числахъ „П. А. В.“ Въ статѣ „Поговоримъ серьезно“ я бачу два мотивы: спасеніе духовне и національне всѣхъ Русинôвъ въ православію и въ наслѣдокъ того водворене спокою и гаразду не тôлько духовного, але и матеріяльного амер. Русинôвъ сполученыхъ разомъ пôдъ опѣкою православнои церкви, пôдъ комендою россійского генерала, епископа зъ San Francisco. Въ додатку ще высуває себе о. Товтъ на протектора, реформатора всеи амер. Руси пôдъ еґидою православія, бо инакше згинуть амер. Русины, яко таетъ воскъ отъ лица огня. — Полишаючи тй всѣ масні фразы, якими мадярска раса не грѣшить, признаємо, що о. Товтъ зъ точки свого погляду, православного протоєрея, котрого годує Россія, навѣть инакше не може и не повиненъ писати. Инша рѣчь зъ нами. Мы стоимо въ безпосередной лучности зъ нашимъ народомъ. Мы признаємо цѣлковиту автономію громадъ церковныхъ въ управленю церковнымъ маєткомъ, а въ справахъ духовныхъ мы залежнй вôдъ своихъ епископôвъ, котрй насъ выслали на місію въ Америку. Народъ нынѣ еще не дозрѣлый, отже не вмѣє еще самъ господарити не тôлько церковнымъ, але и своимъ майномъ, а власне подана єму способнôсть господарованя — вышколить его и въ недалекôй будучности нашй громады будуть управляти такъ добре своимъ майномъ, якъ управляють вже нынѣ Айришѣ, Нѣмцѣ и Поляки. Надъ священниками мы ведемо контролѣ, якй они до Америки приходять и певно и на будуче прійдуть лишь такй, о якихъ мы будемо мати певнôсть, що они нѣкому шкоды не нанесуть. Про вашихъ товаришѣвъ о. протоєрею мы не говоримо, они вывандрують на угорску Русь, бо не задово цѣль свою осягнуть тай не поступаючи зъ народомъ впередъ станутъ мѣжъ народомъ неможливй. Пытане про нашу ерархію церковну мы вже рѣшимо, будьте спокôйнй, якъ лише будуть нашй парохіи достаточно зъорґанізованй. До православія мы не пôдемо, еще вамъ разъ се повтаряю, бо православіе таке, яке оно нынѣ есть, для насъ вже чуже. Вы о. протоєрей знаєте насъ бодай зъ одиниць — то-жь звѣсно вамъ, що мы далекй вôдъ всякого езуитизму — мы Малороссы душею и серцемъ, мы приятелѣ и браты свого рôдного народу, бо мы кровь зъ крови, кôсть зъ кости того народу, мы знаємо его историю, его жите, его потребы, его душу, его серце и пôсля нашои найщирщои волѣ и охоты служити ему будемо. Еще разъ скажу, що унія при хріяхъ парохіяльныхъ нѣ при чѣмъ. Намъ въ Америцѣ унія зовсѣмъ не вредить. Тотй хрнѣ про котрй вы натякаєте, выйшли далеко не зъ причины уніи. Я вамъ докажу: Brooklyn — шпекуляція попôвъ. Yonkers — шпекуляція попôвъ. Jersey City — господарка теперѣшного вашого віце-президента. Hazleton — шпекуляція попôвъ. McAdoo — крайно груба глупота попа. Freeland — хапчивôсть и глупота старого монаха. Scranton — байдужнôсть попа и т. д. Анѣ въ однôмъ мѣсци не знайдете причинъ, котрй бы наброила унія, она ту не при чѣмъ. Було положити пôдвалины лѣпшй, було спровадити священникôвъ лѣпшихъ, були бы наслѣдки лѣпшй, була-бъ и ерархія церковна знала зъ кимъ числити ся, але зъ рабами и пакташкарами нѣхто числити ся не мôгъ и не хотѣвъ. Пôсля всего ту сказаного вы можете собѣ выробити поглядъ на нашъ програмъ въ справахъ церковныхъ въ Америцѣ.

Ну та найже-жь вже о. Товтъ говорить собѣ про нашй справы церковнй, се его рѣчь, бо вôнъ головнымъ референтомъ въ тыхъ справахъ зъ руки православнои консисторіи, але смѣшно и глупо, якъ той о. протоєрей заговорить про нашу літературу, а найпаче про народного генія Тараса Шевченка. А прецѣ поважививъ ся о. Товтъ въ No. 15. „П. А. В.“ заговорити про Шевченка: „далеко не то было, и совсѣмъ иное думалъ Тарасъ Шевченко: не то, что нашй „патріоты украиноманы“ ему приписываютъ.“ Отче протоєрей, если хочете, щобъ васъ еще сякъ-такъ поважати (если вы на се заслугуєте) не смѣшѣть себе! Вы про Шевченка и его идеи и его творы менче знаєте, чимъ я про хинску літературу, не кажу вже про мадярску, бо бодай зъ перекладôвъ я еѣ въ части знаю. Выстерѣгайте ся такихъ промахôвъ, бо осмѣшите себе, а нема нѣчого прикрѣйшого для чоловѣка, якъ стати посмѣховискомъ у загалу.

О. Грушка розжаловавъ ся. Сердечно стало ему жалко, що мы его назвали зрадникомъ народу. Я розумѣю и знаю душу такого Малороса, якъ Грушка. Певно, що ему мусѣло стати прикро. И менѣ прикро, що мушу отсихъ кôлька словъ на адресу мого колишного товариша написати. Отче Грушка! Чи вы православный, чи уніятъ — мене, и здає ся менѣ, насъ всѣхъ се мало обходить. Але те насъ дуже обходить, що вы своими письмами заганяєте народъ мѣжь череду баранôвъ кацапскихъ, котрыхъ вы певно такъ якъ и мы сердечно ненавидите. Чижь за кавалокъ сухого хлѣба годить ся роспинати свою рôдну Матерь? Я не вôдмовляю о. Грушцѣ его заслугъ на поли просвѣтного руху въ Америцѣ. Я признаю, що о. Грушка бувъ першій, що рôднымъ словомъ заговоривъ до темного брата, але я знаю и то, що той народъ, котрого кормивъ колись о. Грушка здоровою поживою, нынѣ вôдвертає ся вôдъ него, видячи, що се все, що колись о. Грушка говоривъ, нынѣ плює на те все. Если-бъ мы схотѣли передруковати статѣ о. Грушки зъ его колишнои „Свободы“ и порôвнали его теперѣшнє апостольство, вôнъ самъ себе настрашивъ бы ся, а народъ се памятає и добре памятає. Ergo umkehren mein Ereund, umkehren поки еще часъ, бо може настати часъ, що гôрко тобѣ поживесь мѣжь людьми, котрй тебе не любять, тобѣ не довѣряють, а може и иґнорують.

SPECTATOR.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Edwardsdale—Kingston, Pa., April 25. 1898.

Хвальна Редакція!

Позвольте и намъ кинґстонскимъ Русинамъ вôдозватись въ нашôй любезнôй „Свободѣ“, най люде знають, що и мы жіємъ и рушаємось. Най довѣдає ся свѣтъ и про насъ, бо и мы, славити Бога, маємъ чимъ похвалити ся, а якъ прійде що до чого, то и можемо поставити ся.

Отъ хотьбы и зъ нашимъ „паномъ превелебнымъ“ мы можемо передъ цѣлымъ свѣтомъ похвалити ся.

Ей, бо то панъ, панъ, бодай ся такй родили и святили во славу нашои Руси! И слôвъ менѣ бракує на ихъ похвалу, такъ они ся ту у насъ заслужили. За тыхъ 7 чи 8 рокôвъ, вôдъ коли у насъ панують, приґаздовали собѣ уже до якихъ 25.000 долярикôвъ, або инакше, якъ они скромненьско называють, кводричкôвъ, тай гараздъ у нихъ. Кажуть, що поѣдуть на Мадяры, тамъ собѣ куплять винницю и зажіють спокôйнымъ житемъ, яко старый ветеранъ, заслуженый рускій патріотъ. Шкода ихъ буде. Неодна потôмъ зъ ихъ овечокъ забечить:

Ой шкода Боже,
Ой шкода Боже,
Нашого фарара,
Бо ужь не будє,
Бо ужь не будє,
Кому вжацъ таляра.

А и менѣ коли собѣ о тôмъ подумаю, плакати хоче ся. А нѣчого менѣ такъ не було бы жаль, якъ того красного Богослуженя, що они вôдправляють. Кажу вамъ, ажь мило прійти до церкви. Казанемъ насъ дуже не трублюють. Побалакають пару слôвъ о кводричкахъ, о Иванахъ и Грицяхъ, тай аминь. Они знають, що люде змученй працею, то довго въ церкви не гôднй выстояти. А о школѣ, або читальнѣ анѣ вамъ словечкомъ не спôмнутъ, бо насъ жалують, щобысьмо зъ великои науки зъ розуму не зôйшли. На що, якъ они звыкли казати зъ погордою, Иванови або Грицови книжки? А дрыль до руки! До организацій такожь не радять нѣкому вступати, ба, навѣть вôдмавляють вôдъ того, бо организація лишь псуе людей. При организаціяхъ газеты, мітинґи, якись конвенціи, а то все лишь на погубу людей, такъ кажуть нашъ „превелебный.“ Пôсля нихъ хлопъ мае лишь слухати и платити. — Та мы до сего часу такъ и робили: слухалисьмо и платили. Ажь въ кôнци и намъ то все надоило, бо не бачилисьмо за нашу працю и за нашй центы нѣякого хôсна. И одного разу зôйшлисьмо ся, Грицы и Иваны, тай урадили, що якъ коли приѣздять до насъ, то нашй люде пріймають ихъ, то они кажуть, що „Galiciani rus bon“, добрй, а Поляки, тотй зъ Варшавы „non bon“, не добрй, бо ихъ нѣколи не пріймали якъ они тутъ уже по 9 рокôвъ мешкають. Якъ-же мають ихъ пріймати, если не мають чимъ, бо онй самй не умѣють коло хлѣба робити. (Варшавяки, то пролетаріятъ мѣскій, не умѣють коло ролѣ добре ходити. Ред.)

Пыталисте, коли мы тутъ осѣли?

Я выѣхавъ въ р. 1895, по Воскресенію Христовôмъ, въ Провôдну суботу, зъ Миклашева пôдъ Львовомъ. У Львовѣ переночувало насъ 5 фамилій: Теодоръ Потоцкій зъ жѣнкою и двома дѣтьми Мартою и Даниломъ и моя сестра Марія. Я мавъ всѣхъ грошей на дорогу 100 зл., бо я грунту не продавъ, бо мôй батько менѣ заборонили, бо я ще власти не мавъ до грунту. Тôлько жѣнчине поле продавъ я за 70 зл., а решту (30 зл.) потягнувъ-емь зъ свого, що мавъ-емь зъ доробку и зъ тымъ поѣхавъ.*) Другихъ 100 зл. пожичивъ-емь собѣ у Томка Барчишина, зъ мого села, котрый мавъ 800 зл. На тотй грошѣ мавъ Томашь Барчишинъ: жѣнку, 2 сыны, 2 доньки, 1 зятя и 1 сестру, всѣхъ ихъ було 8 душь. Знову Олекса Наревачь мавъ 700 зл., а на те було ихъ 4: вôнъ самъ, жѣнка и 2 малыхъ дѣтей. Знову Василь Возьный мавъ 300 зл. На то бувъ вôнъ самъ, его жѣнка и 3 дѣтей. Взагалѣ було насъ 5 родинъ: 1) Теодоръ Потоцкій, 2) Василь Потоцкій, 3) Томко Барчишинъ, 4) Олекса Наревачь и 5) Василь Возьный.*) Въ Удіне стоялисмо 7 тыжнѣвъ(!!!) Нодарі Сільвіо, злодѣй обдиравъ тамъ людей. Навѣть я самъ давъ 62 зл.; нѣгде не давъ-емь ся ошукати, але тамъ мусѣвъ.**) Мы выѣхали до Генуи 6. червня 1895 р. зъ Удіне и сѣли мы на корабель 8. червня. 22 дни ѣхали мы на корабли черезъ море. Досыть добре ѣхало ся намъ, дякувати Богу, и однои годины не слабувавъ я на мори. (Дитина Наревича умерла въ дорозѣ. Въ дорозѣ много дѣтей умирае. Ред.) Въ Паранѣ вôдвезли насъ въ лѣсы, до кольоніи Ріо Кляро.***)

Дальше пишу Вамъ (29. грудня 1897), що у насъ теперь жнива.*) Жнемъ жито, ячмѣнь, гречку (гречку занесли до Бразиліи першй Русины! Ред.), горохъ и всьо Богъ зародивъ дуже красно. Гречку жне ся и заразъ знову ся сѣє; три разы на рôкъ гречку сѣє ся (на свѣжôмъ зрубѣ, але третй жнива слабй. Ред.); ячмѣнь два разы, горохъ два разы на рôкъ, жито тôлько разъ, але дуже красно родить ся всьо. (Головнй продукты тамъ: чорна фасоля и кукурудза. Для браку консументôвъ не богато продукуе кольоністъ. Ред.) Пшеницѣ дуже мало сѣють, бо не можна устеречись вôдъ птахôвъ, такъ зъѣдають. (То здає ся такй хробачки лѣснй зъѣдають пшеницю, бо вже на пни. Тамъ де давно вырубанй лѣсы навкруги, то пшениця удаесь; нпр. коло Курітибы. Ред.) Еще не вырубанй лѣсы, вôдъ помешканя далеко (? Ред.), тай птахи зъ лѣса вылѣтають тай зъѣдають пшеницю, для того ся не сѣє. Просо такожь дуже красно родить ся, картофлѣ дуже краснй, такожь два разы на рôкъ садить ся. Овесъ не сѣємо, бо намъ не треба. (Коней анѣ худобы нашй люде ще не мають, хиба хто яку коровицю. Бразиліяне держать на степахъ на пôвъ дикй стада худобы и коней та мулôвъ. Ред.) У насъ ту дуже рѣдко сѣє ся (якъ посѣяти за-густо, то выбуяє страшно буйно и не дасть зерна. Ред.): морґъ сѣє ся 30-тьма лѣтрами. Родить ся 3.000 (чи не забогато? Ред.) лѣтрôвъ и бôльше (на свѣжôмъ зрубѣ); гречка ще плоднѣйша и птахи такожь дуже марнують, бо тутъ много птахôвъ є, але я не знаю якъ ся называють, бо то въ Бразиліи всьо инакше. Ту птахи червонои барвы, бѣлои, жовтои, зеленои, синои и красои, розмаитои барвы суть (папуґи, туканы, колібры и т. д. Ред.) Воронъ тутъ нема, сорокъ нема, анѣ зазулѣ, анѣ бузькôвъ, анѣ дикихъ качокъ, анѣ дикихъ гусей не видѣвъ я ще. Журавлѣвъ, анѣ чайки, анѣ вудвудка нема такожь. Соловѣй є, але не такъ спѣває, якъ въ Галичинѣ, трохи вôдмѣнно, але подôбно и такъ по ночи спѣває що годины, якъ въ Галичинѣ. Ластивки суть такй самй, але нѣколи не щебечуть, якъ въ Галичинѣ. Жайворонкôвъ нема. Жабы суть, але нѣколи не зарехкають якъ въ Галичинѣ. Курей дикихъ много є; є дуже много дикихъ индикôвъ по лѣсахъ, такъ выглядають якъ нашй индики въ Галичинѣ, то ихъ ся найбôльше полює и дуже добре мясо зъ нихъ. Серны є; заяцѣвъ не видѣвъ-емь.

(Дальше буде).

*) Тогдѣ везли ще до Параны моремъ за дармо, але зъ кôнцемъ р. 1896 замкнули разъ на все безплатный перевôзъ туды; кольонізацію Параны перестала вести, грунту тамъ вже не дають теперь нѣкому, а галицкихъ еміґрантôвъ новыхъ, навѣть не впускають до границь Параны и не будуть вже нѣколи пріймати анѣ Полякôвъ анѣ Русинôвъ. Впрочѣмъ дорога туды коштувала бы бôльше якъ по 100 зл. вôдъ особы, а треба мати ще грошѣ на купно лѣса и господарку, а такій, що мавъ бы тôлько грошей, немає нѣякого интересу ѣхати до Параны. Тамъ вытримавъ нужду початкову лишь працьовитый бѣдакъ, а богачѣ зъ розпуки и жалю розпили ся и зôйшли на волоцюґôвъ и жебракôвъ. — Ред.

*) Се були першй родины руски на Ріо Кляро. Въ тягу р. 1895 и 1896 осѣло ту кôлькасотъ родинъ. Декотри чекали довго на грунтъ и мерли зъ нужды. Декотри знову покинули „шакры“ и пôйшли на заробки або и на волоцюґôвъ—жебракôвъ. Розчарувались, бо не знайшли „раю“ анѣ Рудольфа, лишь тверду працю. — Ред.

**) Теперь мавъ вôдбутись въ цвѣтни с. р. въ Генуи великій процесъ противъ италійскихъ агентôвъ еміґр. (Джерголета и иншихъ), котрыхъ арештували ще за давни обманьства галицкихъ еміґрантôвъ. Особливо ошукували при змѣнѣ грошей: на десятки а може и сотки тысячь! Такожъ декотри брали вôдъ людей грошѣ за шифкарты нѣбы до Параны, а везли ихъ на кôштъ плянтаторôвъ до плянтацій!!! — Ред.

***) Ріо Кляро лежить при устю рѣки Ріо Кляро до Іґуассу, въ вôдвѣчныхъ лѣсахъ. Туды звалила ся була маса рускихъ еміґрантôвъ и заки ихъ всѣхъ розмѣстили, держали ихъ довго въ баракахъ, де выбухъ тифъ голодовый. Дѣти особливо мерли якъ мухи въ тыхъ тѣсныхъ и брудныхъ баракахъ. Лише декотрымъ партіямъ удало ся щасливо трафити, такъ що не сидѣли въ баракахъ, але вôдъ разу пôйшли на „льоты.“ По тяжкихъ трудахъ, невыгодахъ и нуждѣ, обробили собѣ по кусникови грунту и дочекались по двохъ лѣтахъ свого хлѣба. — Ред.

*) Лѣто тамъ на Рôздво, а зима въ Петрôвку. Лѣто не богато горячѣйше якъ галицке, а зима така, що въ день горячо, а въ ночи, то добрый холодъ бере, а часомъ навѣть и вода въ ночи замерзне. Въ зимѣ падають тамъ части дощѣ, слоты, а вогки холодни ночи добре дають ся въ знаки. И въ лѣтѣ по заходѣ сонця треба добре убрати ся, бо холодъ бере. Въ другихъ бразилійскихъ краяхъ горячихъ, то панує вѣчна спека, тамъ воздухъ не такій якъ въ Паранѣ, але дуже нездоровый. — Ред.

щобы „пану превелебному“ подтяти трошки реверенды, бо задевгу мають, бо часы теперь лихй, нема зводки платити. Гей, сыне Божій и коруно мадярска, якъ се нашъ панъ почули, то якъ бы нечистый до нихъ приступивъ. Далѣй-же тогды на насъ: „А вы псубраты, смердячи Поляки, я вамъ ту дамъ, вонъ менѣ зъ церкви!“ Й зачало ся тогды чисте пекло. Цѣлѣсенькій божій постъ, замѣсть сповѣдати ся и каяти, волочилисьмо ся зъ нашимъ „паномъ“ по судахъ и скваерахъ на соромъ и ганьбу цѣлому свѣту. Въ церкви, котру мы своими кервавыми центами выставили, теперь насъ, ажь страхъ казати, заклинають св. Службою Василія Великого, а на плебаніи, котру мы также выставили за свои тяжко запрацьованй центы, набасували намъ „панъ превелебный“ — що мы нѣколи такого не сподѣвали ся вôдъ священника — до польскихъ богôвъ. Такого дечого можь бы хиба сподѣватись вôдъ мадярского кондаша, або вôдъ тыхъ, що то ся въ бакуньскихъ лѣсахъ выховали, але не вôдъ священника. Минувшои недѣлѣ, такъ якъ бы на потверджене того, що повысше згадано о організаціяхъ, зганьбивъ на проповѣди нашъ „панъ“, не знати за що и по що, „Рускій Народный Союзъ.“ Що властиво хоче вôдъ „Союза“, того поняти не можемо. Не мавъ на кимъ помстити ся, та чепивъ ся „Союза.“ И то мае бути наука вôдъ св. престола! Уже такъ брыкають нашъ „превелебный“, що не знати, що о нихъ и думати. Та они вамъ навѣть вырекли ся руского имени у скваера въ Вількесберахъ. А то фактъ! Коли малисьмо право, то жадалисьмо, щобъ „панъ превелебный“ складавъ протоколъ по руски, а не по мадярски. Тогды вôнъ публично заявивъ скваерови, що вôнъ не знае по руски и що вôнъ не Русинъ, але Мадяръ! То уже насъ страшно заболѣло. Скваеръ потôмъ каже до адвоката „пана превелебного“: „Якъ вôнъ ихъ учить, коли не розумѣе ихъ мовы?“ А адвокатъ засмѣявъ ся и сказавъ: „I think he does not teach them much“ (я думаю вôнъ ихъ не много вчить). И смѣяли ся зъ насъ Англики! — Таке у насъ дѣе ся.

Перше у насъ не було рôжницѣ мѣжь Русиномъ зъ Галичины, а Русиномъ зъ Угорщины, всѣ булисьмо собѣ рôвни и любили ся, якъ братя. А теперь угорскй Русины ненавидять насъ Галичанъ и зовуть себе „мадярскими хлапцами“, а насъ Поляками. А хто тому причина, що такъ є? Таже не Грицы и Иваны, що не кôнчили нѣякихъ семинарій, але вôдъ головы рыба смердить.

И теперь приходять менѣ на гадку божественнй слова нашого Спасителя:

„Добрый пастыръ полагаетъ душу свою за овцы своя.“

Святй слова, лишь не приняли ся тамъ, де треба.

А що, любезнй читателѣ, чи-жь не маемо зъ чимъ похвалити ся?!

Оденъ зъ овечокъ мадярского „пана превелебного“.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ.

Yorkton, Assa. 25. апрѣля 1898.

У насъ не велике добро. Зима не жартовала. Нашй кольоністы въ головнôй части зъ Буковины не принесли ту нѣчого, хиба свою бѣду и темноту. Тотй, що спромогли ся купити крровину, або пару бичковъ були навѣть за лѣнивй наробити собѣ сѣна, хоть було де косити, бо преріи безмежнй. Худоба повыходила зъ зимы страшна, ажь жаль на ту бѣдну худôбку дивити ся. Та не лѣпше и старй Нѣмцѣ фармеры погаздовали. Намножило ся у него худобы що не мѣра, а за пашу вонъ и не подбавъ. Лише кôлькохъ нашихъ Русиновъ выйшли добре, а то Крипякевичь и люде зъ Mt. Carmel, Pa., Вархоликъ и др. Они мали на стôлько розуму, що наробили сѣна, побудовали добрй стайнѣ и теперь безъ журбы починають веснувати. Кôлька новыхъ фамилій прійшло зô Спол. Державъ до Yorkton, але то люде зъ грошми и зъ розумомъ. — Бѣдному не раджу ту приходити. Околиця Yokton знаменита на выпасъ худобы — если хто въ силѣ накупити собѣ худобы и справити машину до кошеня сѣна, може ту добре газдовати — хто того всего немае, не може ту розгаздовати ся. Нашй бѣдаки зъ Буковины доставали черезъ зиму пôдмогу вôдъ ряду, але не даремно — мусять за ту муку и мясо въ лѣтѣ вôдробити. Кажу еще разъ, що якъ хто немае центôвъ, най не пускае ся до Yorkton.

К.

НОВИНКИ.

„Саламаховичамъ“ вôдъ „А. Р. Вѣстника.“

М. Лютеръ такъ сказавъ до противниковъ народнои мовы: „Man muss nicht die Buchstaben fragen, wie man soll deutsch sprechen und schreiben, sonder man muss den gemeinen Mann auf dem Markte, die Mutter im Hause, das Kind auf der Gasse darum fragen, und denselben aufs Maul schauen, wie sie sprechen.“ (Не пытайсь нѣмыхъ буквъ якъ маешь говорити и писати по нѣмецки, але звѣдайсь про те простолюдина на торзѣ, матѣрь у хатѣ а дѣтину на улици и приглянь ся на порушене ихъ устъ, якъ они бесѣдують). Такъ, такъ! живый живе гадае, а зъ мертвого мусить повѣяти холодомъ. Щобъ руска мова, якъ и мовы иншихъ цивілизованыхъ народôвъ, могла розвиватись, мусить творитись на пôдставѣ народнои мовы.

Новый податокъ на пиво и дуганъ.

До провадженя вôйны треба, розумѣе ся, не мало гроша. Отже задачею обывателѣвъ Сполученыхъ Державъ есть достарчити якъ найбôльшихъ фундушôвъ на военнй выдатки. На ту цѣль буде пôдвысшена акциза вôдъ пива. Замѣсць по одному долярови вôдъ 32 ґальоновой бочки пива, платити будуть броварники по 2 доляры. За фунтъ дугану и табаки до заживаня платити ся буде замѣсть по 6, по 12 центôвъ акцизы, а фабриканты цигарôвъ и паперосôвъ два разы вôдъ своихъ выробôвъ оплачати мають акцизу, якъ теперь, то значить доляра замѣсть 50 центôвъ вôдъ тысяча штукъ. Зъ повысшихъ жерелъ вплывати буде до касы 45 міліонôвъ долярôвъ рôчно. Кромѣ того мае ся наложити податокъ на лѣкарства патентованй, телеграфичнй депеши, експресовй посылки, тікеты колѣвои ѣзды, ассекураційнй полисы и т. и.

Паскудно показали ся!

Въ американьскихъ газетахъ читаемъ, що „гунгеріенсъ“ въ Бриспортѣ, Конн. сими днями не дуже красно пописали ся. Именно доносять тотй газеты, що Мадяре, котрыхъ въ Бриспортѣ е около 3000, робили параду по мѣстѣ и выкрикували въ честь Испаніи и „Ференцъ Йошка.“ На то Американцѣ дуже обурили ся, парадуючихъ розôгнали, а теперь роблять масъ-мітинги, щобы всѣхъ тыхъ, що брали участь въ парадѣ, укарати за то, що оказали ся невдячными для того краю. Намъ не дуже хоче ся всему тому вѣрити, але если ся такъ стало, то паскудно! Вôдъ темного народу и не можна сподѣвати ся чого иншого.

LOOK OUT

рускй ситизены зъ Northumberland County, а взглядно зъ Mt. Carmel!

Наступають выборы повѣтовыхъ урядниковъ, отже уважайте добре, на кого маєте голосувати. Въ Mt. Carmel маємо одного лишь кандидата на „дистриктъ аторного“, а зве ся: **John E. Bastress** (Бастресъ), лоеръ, дуже добрый чоловѣкъ и пріятель робôтника. Радимо вамъ дати на него свои голосы, бо вôнъ того вартае. — Перші выборы вôдбудуть ся 14. мая с. р. на делегатôвъ, на котрй треба зôйти ся и голосувати, якъ пристоить на правыхъ ситизенôвъ. При голосованю тримайте ся купы, не розрывайте ся, а тымъ собѣ зробите имя и другй народы васъ познають, щосте за люде.

Справы „Р. Н. Союза.“

Въ виду зближаючои ся конвенціи звертаємо увагу членôвъ „Рус. Нар. Союза“ на слѣдуючй рѣчи:

1) Що всякй довги до касы „Союза“, за мѣсячне, грамоты, статуты, вôдзнаки и т. д. мусять бути цѣлковито заспокоены найдальше до 28. мая 1898 року.

2) Що каждый членъ мусить (после ухвалы конвенціи зъ 1897 р.) заплатити 25 цент. на розходы конвенційнй найдальше до 28. мая 1898 р.

Члены „Союза“, котрй не зроблять того, що повысше вôдъ нихъ жадае ся, не будуть мати права посылати делегатôвъ на конвенцію, а также будуть уважати ся за такихъ, що добровольно зъ „Союза“ выступили.

Если на якôмъ плейсѣ е 20 членôвъ „Союза“, котрй поплатили всѣ свои залеглости до касы и по 25 цт. на розходы конвенціи, то мають право выбрати собѣ одного делегата на конвенцію; если есть ихъ 51, мають право выбрати двохъ, если 101 трохъ и т. д. Делегатôвъ тыхъ треба выбирати вже на найблизшôмъ мітингу и имена ихъ секретарѣ до вѣдомости подати. Кромѣ того кождый делегатъ винненъ принести зъ собою письменне повномочіе вôдъ тыхъ, що его на конвенцію посылають.

Вôдъ Выдѣлу „Руско-Народного Союза“.

Иванъ Глова
предсѣдатель.

Юрій Хилякъ — Ив. Арданъ
касіеръ. секретарь.

За „Свободу“ належить ся заплатити!

Вѣсти робôтничѣ.

— Що всякй роботы инжинерскй выполняють ся въ задивляючôй способъ скоро, нехай послужать въ доказъ того хотяй той примѣръ: Дня 25. апрѣля усунено въ Temperenceville въ Пітсбургу, зъ мосту Panhandle компаніи колейовои, старый лукъ, а вставлено новый 117 стôпъ 9 цалѣвъ довгій, на 24 тонъ ваги и то все въ протягу 2½ годины.

— Homestead, Pa. Въ фабрикахъ плитъ панцерныхъ, до кораблѣвъ Карнегого, робить ся незмордовано день и нôчь, бо правительство вашингтонске замовило 1700 тонъ плитъ для кораблѣвъ „Yankee“, „Praire“, „Yosemite“ и „Dixie“. Въ Гомстедскихъ фабрикахъ Карнегого порушае ся все електрикою, то-жь не диво, що перше замовлене на 700 тонъ выконало ся въ протягу 24 годинъ.

— Pittsburg, Pa. По фабрикахъ выробу взорцѣвъ, прибôкъ (сукна, матеріи) вôдчувають великій недостатокъ робôтниковъ, якъ здае ся, въ наслѣдокъ войны. Тй фабриканты суть добре плачени, бо достають $3.00 денно при 9-годиннôмъ дни працѣ. Теперь фабриканты хочуть платити $4.50 денно, але не могуть достати робôтника.

— New Castle, Pa. Въ майнахъ Wampun, Run, Mehard, Beaver, страйкуе 400 робôтниковъ. Властителѣ майнъ не хочуть зголитись на жаданя майнерôвъ, а въ свою користь поладили непорозумѣня повсталй мѣжь нимъ, а ихъ майнерами.

— Страйкъ майнерскій, въ повѣтахъ Lawrence Mercer, зôставъ полагодженый. Бароны вôдъ вугля згодились платити 2 центы на тону, вôдповѣдно до пітсбурскои цѣны, котра опирае ся на „Run of Mine“ системѣ и на осмигодинный день працы.

— Андрей Валько, 37-лѣтный майнеръ, родомъ зъ Угорщины, зôставъ минувшои середы убитый спадаючою брылою вугля въ майнахъ Essen за Carnegie, Pa.

— McKeesport, Pa. Велика фабрика „National Tube Works Company“ дôстала минувшого тыждня замовлене зъ Вашингтону на 45,000 руръ, котрй потрибнй суть до всѣхъ военныхъ кораблѣвъ. Замовлене то буде коштовати $100,000. Якъ видно зъ замовленя, якй подоставали великй фабричнй фирмы, то та война дуже добра небога для капиталистôвъ. А для бѣдного, робучого люду чимъ она е? Вôдповѣдь така: Вôдъ коли роспочала ся война, то цѣна за бочилку муки пôднесла ся на $7, мясо коштуе о цента бôльше на фунтъ, цукеръ ¾ цента бôльше, кава 2 центы, въ протягу лишь двохъ мѣсяцѣвъ, чай о 5 центôвъ, рыжъ о цѣнта, а цѣна неустанно иде въ гору. Богато артикулôвъ поживы и овочѣвъ бракуе вже теперь. Бананôвъ и помаранчь незадовго не буде можна достати хочь бы на лѣкарство. Wholesale гросерники говорять, що цѣна за рыжъ, кукурудзу, вôвсяну муку, цукеръ, каву, чай и всѣхъ въ бакалѣяхъ продаваныхъ товарôвъ буде пôднесена о 5 цнт. Такъ само подорожѣе обуве и сукно, скоро лишь 140,000 жовнѣрôвъ буде вже на поли битвы. Отже робôтникови не лишь, що не дають жадного замовленя, та ще кажуть дорожше оплачуватись.

Заплатили за „Свободу“ въ мѣсяц. апрѣлю 1898 р.

Shenandoah, Pa.	
Швецъ Ст.	$1.00
Каня Гр.	2.00
О. К. Лавришинъ	2.00
West Troy, N. Y.	
Гаррисъ Ф.	1.00
New York, N. Y.	
Салей Д.	2.00
Trauger, Pa.	
О. Н. Воленьскій	1.00
Rigby, Man., Canada.	
Гупало М.	1.00
Shamokin, Pa.	
Лабовскій М.	3.00
Edwardsdale, Pa.	
Ковальчикъ Кл.	2.00
Listie. Pa.	
Дикій Василь	2.00
Yort, McLevet, Canada.	
Сиротюкъ Га.	1.00

ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПРО КУБУ?

Подавъ Несторъ Дмитрôвъ.

Теперь, якъ знаєте проводить наша держава войну зъ Ишпанїєю и каже, що боре ся за те, щобъ выборота Кубанцямъ волю. Хоть то не правда, хоть не за волю Кубы погинуть тысячки Американцѣвъ и Ишпанцѣвъ, хоть не за волю Кубанцѣвъ пустить зъ дымомъ обѣ державы сотки мілїоновъ, але не про те я хочу говорити, менѣ захотѣло ся познакомити читателѣвъ „Свободы" зъ географічнымъ положеньемъ и подати коротку исторію Кубы, щобъ они, якъ писменнїй люде знали, де є той островъ Куба, якій вôнъ великій, чимъ вôнъ вартный, так яка его исторія, щобъ не лучило ся нашому чоловѣкови въ розговорѣ зъ Американцемъ таке, яке лучилось нѣбы письменному Канадійцеви-Французови въ розговорѣ зъ мною. Казавъ бѣдолаха, що Галичина належить до Турцїи — отже послухайте:

Якъ поѣдете зъ Ню Йорку кораблемъ на полудне по при береги Сполученых Державъ, заѣдете до портового мѣста въ Флоридѣ Key West. Звѣдси ѣдете 130 миль на полудне и за оденъ день ѣзды побачете острова, котрѣ называють ся Антилѣ. Найбôльшій островъ помѣжь ними есть Куба.

ЯКІЙ ВОНЪ ВЕЛИКІЙ?

Цѣла просторонь того великого острова займає 43,270 кв. миль.

ЧИМЪ ТОЙ ОСТРОВЪ ВАЖНЫЙ?

Величезну вартость має той островъ. Гориста тамъ земля, покрыта въ побôльшой части буйными лѣсами, климатъ горячій, родить буйно прерожнї дары Божі. Въ горахъ выкопують въ великой скôльности: золото, срѣбло, желѣзну руду, уголь, марморъ и др. Въ лѣсахъ велика сила магонового дерева, кедрины, дубины, пальмъ и рôжного другого дерева.

На поляхъ и полонинахъ дуже буйно ростуть всѣлякого рода ростины, а передовсѣмъ: цукрова тростина, зъ котрои вôдтакъ выробляють цукеръ и знаменитый на цѣлый свѣтъ тютюнъ. Кромъ тыхъ головныхъ продуктовъ ростуть еще: кукурудза, рыжь, бананы, кава, бавовна и др. Що року вывозять зъ Кубы до другихъ краѣвъ дуже богато цукру, тютюну и цигаръ, а найбôльша часть зъ того йде до Спол. Державъ. Въ роцѣ 1881 выпродала Куба за границю своихъ товаровъ за 30 мілїоновъ доляровъ, а купили вôдъ другихъ краѣвъ продуктовъ тôлько за 12 и пôвъ мілїона. Самыхъ цигаръ въ тôмъ роцѣ выробила Куба 220 мілїоновъ. Правда, що ласый кусокъ, було чимъ закомити ся американскимъ капиталїстамъ.

КОРОТКА ИСТОРІЯ КУБЫ.

Островы Антилѣ, а межъ ними и Кубу, вôдкрывъ Колюмбусъ 1492 року. Ишпанцѣ выслали своихъ кольонистовъ на Кубу 1511. Первыми, властивыми мешканцями Кубы були Индіяне. Ишпанцѣ звѣсни зъ своеи жостокости выгубили племя Индіянске. Французы и Ишпанцѣ довго бороли ся о Кубу и доперва по роцѣ 1700 Куба починає розвивати ся на добре. Мешканцѣвъ було мало, робити не було кому. Почали Ишпанцѣ спроваджовати невольниковъ въ рокахъ 1789—1845 и спровадили въ тôмъ часѣ до 550.000 негровъ. Спроваджені невольники негры пôдняли бунтъ около 1848 року, але Ишпанцѣ стлумили той бунтъ, вырѣзуючи трохи не третину спроваджених чорныхъ невольниковъ. Вже тогды, т. е. въ 1848 роцѣ хотѣли Спол. Державы взяти въ свое посѣдане Кубу и президентъ Полкъ оффѣровавъ за той островъ $100 мілїоновъ, однакъ Ишпанія не згодила ся. Друга революція на Кубѣ була въ рокахъ 1849—51 споводована Американцями. Революція въ Ишпанїи въ р. 1868 вôдбула ся вôдгомономъ на Кубѣ, однакъ и симъ разомъ остала безъ успѣху. Доперва въ роцѣ 1886 зненесено на Кубѣ цѣлковито невольництво. На ганьбу цѣлого свѣта невольництво панувало на Кубѣ ажь до 1886 р.

Передъ трома роками подумали собѣ мешканцѣ Кубы, що нема що имъ довше высокѣ податки Ишпанїи платити, удержовати ишпанске войско и другихъ дармоѣдовъ та давати ся зъ послѣдноѣ шкôры Ишпанцямъ обдирати.

Дятого зôбрали они помѣжь собою войско и выповѣли послухъ Ишпанїи и почалась вôйна помѣжь Кубанцями и Ишпанїею. Та вôйна коштовала Ишпанїю мілїоны доляровъ. Кубанцѣ пôдпомагали Американи тримали ся добре. Звѣрске поступоване єнерала ишпанського Вейлера, не зломило Кубанцѣвъ. Наслѣдникъ Вейлера, єнералъ Блянко давъ автономію Кубѣ, однакъ повстанцѣ на се не згодили ся и вôйна тревала далѣ. Того всего вже було за много Спол. Державамъ и они выслали свôй военный корабель до порту гаванского. Одноѣ ночи (сего року), коли офіцеры того корабля бенкетовали зъ ишпанскими офіцерами въ головнôмъ мѣстѣ Кубы, Гаванѣ, высадили Ишпанцѣ той величезный корабель въ воздухъ и згинула при той катастрофѣ цѣла залога корабля 253 людей. Обурене Американцѣвъ дôйшло до крайности и они вымогли на президентѣ, котрый дуже нерадо, але остаточно мусѣвъ 21. апрѣля сего року выповѣсти Ишпанїи вôйну пôдъ окликомъ: „Куба вôльна." — Теперь треває вôйна. Якъ она скôнчить ся и яка доля чекає Кубу, покаже недалека будучность.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня.

Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.